

Vojenskostrategické aspekty NATO po rozšíření s důsledky pro Českou republiku

Česká republika se letos stává plnoprávným členem NATO v rámci první vlny jeho rozšíření. Tím je dosaženo jednoho z hlavních cílů zahraniční politiky státu v oblasti zajištění jeho bezpečnosti. Bezpečnost je zde pojata komplexně v souhrně jejích vnitropolitických i zahraničně politických aspektů.

Česká republika se stává členem Aliance v době, kdy tato prochází obdobím nejvýraznějších změn za padesátiletou dobu své existence. To vyžaduje posuzovat celkovou situaci a úlohu NATO i České republiky v něm nikoliv pouze na základě stávajícího stavu, ale i - a to především - z hlediska dalšího možného a předpokládaného vývoje v dohledné budoucnosti, řádově v nejbližším desetiletí.

Statutárně i funkčně je činnost NATO zajištěna v současné době již celou řadou mezinárodních aktů, řídících jeho činnost a částečně i reagujících na změnu situace po ukončení studené války.

Základním smluvním aktem zůstává stále Severoatlantická smlouva z roku 1949, někdy nazývaná washingtonskou smlouvou, která vymezuje charakter Aliance, její zásadní cíle a funkce a do určité míry i procedury plnění.

Dále je zde římská deklarace z listopadu 1991, reagující na zásadní změnu strategické situace v Evropě a měnící sestavu vojsk Aliance v souladu s rozpuštěním Varšavské smlouvy jako hlavního potenciálního protivníka. Jejím bezprostředním dopadem je redukce počtů vojsk členských států Aliance, odsun dvou třetin původního počtu amerických vojsk z Evropy a snížení vojenských rozpočtů. K tomu přistupuje i rozhodné snížení počtu jaderných zbraní Aliance až o 80 % především v taktické oblasti. Sklady jaderných zbraní na území Německa zůstávají však zachovány.

Významným krokem k zainteresování téměř všech evropských států na udržení bezpečnosti v Evropě se stává program Partnerství pro mír, který cestou náviku součinnosti malých jednotek (většinou do praporu) v simulovaných krizových situacích objektivně posiluje vliv NATO a vytváří podmínky i pro jeho rozšiřování, a rovněž i pro postupující proces dosažení kompatibility ozbrojených sil partnerských států.

V současné době již existují určité zkušenosti nejen v oblasti společných cvičení v rámci programu, ale i z mírových operací v Chorvatsku a Bosně. Pro budoucnost je však třeba mít v patrnosti, že všechny tyto operace byly dosud nebojové. Šlo v podstatě o strážní a hlídkovou službu a poskytování asistencí, v některých případech i pomoci místnímu obyvatelstvu.

Ztráty v těchto akcích se nevymykaly běžným mimořádným událostem v životě vojsk. V případě skutečných trvalejších bojových akcí by jejich hodnocení probíhalo na jiném základě i s možnými důsledky pro vnitropolitickou situaci ve vysílajících státech.

I když do programu Partnerství pro mír je zapojováno i Rusko a Ukrajina jako nejdůležitější a vojensky i geostrategicky nejvýznamnější následnické státy bývalého Sovětského svazu, ukazuje se, že v případě těchto států bude právě pro jejich důležitost nutno posílit jejich vazby s NATO ještě dalšími mezinárodními smluvními akty.

V tomto smyslu je nutno chápat „Zakládající akt o vzájemných vztazích, spolupráci a bezpečnosti mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí“ z 27. května 1997 a „Chartu o zvláštním partnerství mezi NATO a Ukrajinou“ z téhož roku.

Uvedenou soustavu mezinárodních smluvních aktů Aliance je ještě nutno doplnit o stávající dílčí dohody mezi Aliancí a stávajícími členskými státy, které upravují strategické plánování, vyčleňování vojsk do sestavy Aliance, finanční zabezpečení její činnosti a důležité principy logistiky.

Nelze opomenout ani skutečnost, která se dnes zdá téměř samozřejmá, která však podle předchozích strategických zásad nebyla myslitelná - totiž vojenský zásah mimo geografické vymezení prostoru Aliance, provedený bez zásadního důvodu k vojenské akci, totiž napadení jednoho z členských států Aliance, tedy „out of area“, k němuž došlo účastí jednotek NATO při obnově míru v Bosně v roce 1996, a jehož důsledky trvají dodnes.

Tato akce vytvořila novou situaci, která původně nebyla strategií NATO předvídaná. I když byla nakonec schválena Radou bezpečnosti OSN, byla plánována a připravena bez tohoto svolení, což vytvořilo mezinárodně právní precedens. Jeho diplomatická oprávněnost dodnes není plně vyjasněna a celosvětově uznávána.

Všechny uvedené smluvní akty a skutečnosti vytvořily situaci, která přímo volá po jejich „zastřešení“ jasně formulovanou strategickou koncepcí, odpovídající nejen nynější situaci, ale počítající i s významem a úkoly Aliance v budoucnu.

Tato nová strategická koncepce NATO má spařit světlo světa právě při příležitosti padesátého výročí existence Aliance v dubnu 1999. V současné době je o ní známo pouze to, že vzniká dosti obtížně a bude vyžadovat ještě mnoho diplomatického úsilí, aby dosáhla konsenzu všech členských států. Nejobtížnější bude zřejmě dosáhnout konsenzu Francie, určité zvláštnosti se mohou vyskytnout v postoji Španělska, Dánska, Norska a Řecka.

Nicméně lze předpokládat v jakých hlavních oblastech bude nová strategická koncepce NATO určující. V politické oblasti bude nutno kodifikovat vztah Aliance k Radě bezpečnosti OSN. Zde je nutno vidět realitu situace v tom, že jak v NATO, tak v OSN se uplatňuje stále silící vliv USA jako jediné světové supervelmoci s národními zájmy v různých oblastech světa. Proto i v uvedeném vztahu mezi NATO a OSN půjde o takové řešení, které uspokojí americké zájmy. NATO by se podle převládajících představ mělo stát hlavní vojenskou silou světové organizace, namísto sil vyčleněných jednotlivými členskými státy *ad hoc*, zatěžujících v neúnosné míře rozpočet světové organizace. Lze tedy předpokládat, že bude pokračovat úsilí o souhru mezi Radou bezpečnosti OSN a NATO, s eventuální možností narušení dosud platného veta jednotlivých stálých členů Rady bezpečnosti v případě kolize jejich zájmů se zájmy USA, popřípadě dalších vlivných členů NATO.

Kromě uvedeného bude patrně nutné i vyjasnit vztahy mezi NATO na jedné a OBSE a ZEU na straně druhé. Mnoha vedoucím vojenským osobnostem, hlavně v USA, se příliš nezamlouvá dvojí podřízenost části ozbrojených sil NATO v Evropě (Eurocorps), i když vojenské orgány ZEU se dohodly o společném postupu při případném použití vojsk a jsou rovněž umístěny v Bruselu, což zjednodušuje vzájemnou koordinaci.

Nová strategická koncepce pravděpodobně potvrdí hlavní směr možného dalšího rozšiřování NATO na východ, při současném úsilí o sblížení s Ruskem a Ukrajinou. Tím samozřejmě nedojde ke snížení významu severního nebo jižního křídla Aliance, z nichž největší pozornost bude pravděpodobně patřit středomořskému prostoru, hlavně jeho východní části.

Z toho bude vyplývat i pravděpodobná sestava stávajících ozbrojených sil Aliance. Nebude posuzována ani řešena lineárně, protože neexistuje pravděpodobný silný protivník,

vyžadující soustředění sil v určitém prostoru nebo pásmu a plánování operací s použitím velkých armád. V sestavě ozbrojených sil Aliance nenastanou ve srovnání s tou, která byla stanovena v římské deklaraci, podstatné změny, kromě nutných korektur v souvislosti s rozšiřováním Aliance směrem na východ.

S tím souvisí i restrukturalizace jednotlivých dílčích velitelství ozbrojených sil Aliance. Ta již sice byla zahájena zřejmě v souvislosti s následným vypracováním nové strategické koncepce, může však pokračovat v upřesňování kompetencí, národnostního složení a finančně ekonomického zabezpečení. Jako dosud plně nedořešený se jeví požadavek Francie na obsazení velitelské funkce pro jižní křídlo Aliance francouzským důstojníkem. Tento požadavek ovlivňuje stupeň i intenzitu spolupráce Francie ve vojenské organizaci Aliance. I když lze pochopit francouzský poukaz na to, že je-li ve střední Evropě velitelem německý generál a v oblasti kanálu La Manche britský, je logické, aby na jižním směru velel francouzský generál, nutno očekávat, že se prosadí americké stanovisko o nemožnosti podřídit 7. americkou flotilu ve Středomoří Neameričanovi. **Všeobecný trend pokračující restrukturalizace jednotlivých velitelství půjde zřejmě ve směru redukce počtů a snížení finanční náročnosti při současném zvýšení efektivnosti.**

Otázka finanční úspornosti je ve vojenské organizaci Aliance jedním ze zásadních kritérií. Parlamenty členských států, včetně amerického Kongresu, neustále volají po snížení vojenských rozpočtů, s poukazem na neexistenci ohrožení vojensky silným předpokládaným nepřítelem. **Stavy ozbrojených sil jsou postupně průběžně redukovány a je výrazně patrný přechod k početně menším profesionálním armádám.**

V odborně vojenské oblasti to znamená zvýšený důraz na poměrně malé, technicky dobře vybavené síly rychlého zásahu, jejichž zasazení je podmíněno odpovídajícím dopravním zabezpečením, hlavně letectvem, dále na výkonné bojové letectvo všeho druhu a rychlé námořní a výsadkové síly s výkonnou logistikou.

K oblasti typicky obranného opatření půjde o co nejdokonalejší a nejvýkonnější protiletadlovou a protiraketovou obranu, pokrývající celý prostor členských států Aliance, včetně přilehlých námořních prostorů, dále o výkonnou infrastrukturu, hlavně dopravní, letištní a logistickou, která by zabezpečila v případě nutnosti jakýkoli manévr ozbrojenými silami v potřebném směru nebo prostoru.

Konečně lze předpokládat, že nová strategická koncepce vyřeší otázku prostorového vymezení možnosti zasazení ozbrojených sil Aliance „out of area“, včetně vyčlenění potřebných sil a prostředků.

Zatím bylo toto zasazení provedeno v těsné blízkosti geografického vymezení prostoru členských států Aliance. **Pro budoucnost se rýsuje možnost ještě většího prostorového rozmachu.** Určitý precedens zde již existuje v podobě války v Perském zálivu v roce 1991 a následných krizí tamtéž. I když ozbrojený zásah nebyl proveden pod hlavičkou NATO, působily v něm hlavně ozbrojené síly Aliance, většinou přesunuté z Evropy. V této válce nešlo přitom jen o potrestání agresora, ale především zajištění vlivu na zdroje strategických surovin a o vojenskou přítomnost v důležitém geostrategickém prostoru.

V této souvislosti je nutno zmínit se o geostrategické iniciativě generála Naumanna, nynějšího předsedy Vojenského výboru NATO, a bývalého generálního inspektora Bundeswehru, který navrhuje **vytvoření speciálních zásahových sil**, složených z leteckých, námořních a výsadkových jednotek, doplněných nutnou dopravní a logistickou kapacitou a schopných zasahu nejen v blízkém zahraničí, ale i ve vzdálených prostorech, případně i na jiných kontinentech.

Generál Naumann hodlal původně uplatnit uvedenou iniciativu již v rámci Bundeswehru. To se však ukázalo jako politicky neúnosné a finančně-ekonomicky nezvládnutelné. Tato iniciativa přitom patrně vycházela nepřímo z výsledků návštěvy prezidenta USA Clintona v Berlíně v červnu 1994, při níž byla potvrzena vzrůstající úloha Německa na evropském kontinentě, což vedlo i k výroku kancléře Kohla ve Strasburgu o vedoucí úloze jeho země v uvedené oblasti.

Iniciativa generála Naumanna však nepřímo našla svou odezvu a částečné potvrzení v požadavku konfliktních stran Etiopie a Eritreje v červnu 1998 na případnou účast ozbrojených sil NATO při likvidaci konfliktu. Perspektivně lze očekávat, že si veřejné mínění nejen v Evropě bude postupně zvykat na myšlenku použití NATO jako vojenské síly v daleko širším geografickém rozsahu, než je tomu dosud. Důležité však je, aby každá taková případná akce měla mandát Rady bezpečnosti a nestala se pouze součástí rozhodovacího procesu na úrovni politických a vojenských orgánů Aliance.

NATO tedy může v nejbližší budoucnosti dosáhnout nejen rozšíření, nýbrž i zvýšení celkového významu v mezinárodním dění. To ovšem muselo jít ruku v ruce s úpravou rozhodovacího procesu uvnitř Aliance, který je v současné době zvažován v souladu s úsilím o pružnější proceduru a lepší spolupráci účastnických států. Rozhodující vliv a vedoucí postavení USA však zůstane zachováno i v budoucnosti.

Posuzujeme-li rozšiřování NATO z geostrategického hlediska, musíme vidět určitou mezeru v jeho sestavě mezi severní a jižní oblastí v Evropě. Tvoří ji Rakousko a Slovensko. Z nich je svou polohou důležitější **Rakousko**, které je předělem jižního a severního strategického směru. Proto lze předpokládat, že bude **stoupat zájem o jeho začlenění do NATO** v nejbližší možné době. Je však třeba poskytnout veřejnému mínění v této zemi, zvyklému na celkem dobré fungování padesáti let neutrality, dostatek času pro adaptaci na novou situaci. Tento vývoj již v současné době probíhá a podle postupných informací je zhruba 50 % obyvatelstva již srozuměno s členstvím v Alianci.

Trochu jiná je situace Slovenska, které kromě z hlediska Aliance vnitropoliticky doposud nežádoucího stavu, naznačuje i ruský zájem o tento prostor.

Oba uvedené státy vcelku lépe splňují mnohostranné podmínky a požadavky pro přijetí než běžně uvažované státy tzv. druhé vlny, tj. pobaltské státy a balkánské Rumunsko či Bulharsko. Pobaltské státy vykazují řadu vnitřních problémů, včetně ekonomických a menšinových, a vyvolávají nežádoucí reakce Ruska. Jejich ekonomická situace, kromě částečně Estonska, nese svědčí o žádoucí konsolidaci. Balkánské státy procházejí obtížnou transformací, mají řadu nevyřešených problémů, nacházejí se v prostoru napětí různé a kolísající intenzity, a jsou v blízké době sotva schopné splnit požadavky, kladené na členství. Aliance by si v případě jejich přijetí jen zvýšila množství problémů, s nimiž se již v současnosti potýká.

V této souvislosti je účelné poukázat na některé ekonomické a vojensko-technické otázky. NATO na jedné straně nechce a v současné situaci ani nemůže podstatně zvyšovat své vojenské výdaje, na druhé straně nechce příliš zatěžovat rozpočty nově přijímaných členů, zdaleka nedosahujících ekonomické úrovně dosavadních spojenců. Uvědomuje si, že příliš vysoké požadavky v této oblasti by mohly znamenat ohrožení ekonomické transformace, zvýšení sociálních tlaků, a tím destabilizaci nových členských států. Výsledkem by mohlo být oslabení Aliance jako celku.

S tím souvisí i citlivá otázka zapojení zbrojního průmyslu těchto zemí do procesu vyzbrojování Aliance. Podle běžných ekonomických zákonů **platí sice i pro tuto oblast zákon konkurence**, v němž vždy vyhrává silnější, **přece však jsou zde možnosti pomoci ve vzájemné shodě**. Nemusí to být vždy na stupni Aliance, ale i v rámci běžné ekonomické spolupráce, zabezpečující odbyt a pracovní místa, a to i za účasti zahraničního kapitálu.

Shrme-li předpoklady a úvahy o možném vývoji NATO v dohledné budoucnosti, docházíme k závěru, že jeho úloha v mezinárodním dění se bude zvyšovat, jeho geografický rozsah zvětšovat, přičemž směr jeho expanze se jednoznačně ukazuje jako východní. Další rozšiřování však bude pomalejší, v závislosti na vývoji celkové situace a všestranné konsolidaci dalších adeptů na členství.

Lze předpokládat dále vývoj k užší součinnosti NATO s Radou bezpečnosti OSN a OBSE a některé strukturální změny v jeho vnitřní organizaci a rozhodovacím procesu. *Vojenská oblast* bude konstituována v souladu s novou strategickou koncepcí a půjde směrem dalšího zefektivnění zásahových jednotek s nutným dopravním a logistickým zabezpečením. Zásazení vojsk rychlého zásahu se zřejmě stane běžnou praxí při plnění mírotvorných úkolů Aliance a jeho geostrategický rozsah se značně zvětší. Návrat k masovým armádám je nepravděpodobný a byl by aktuální jedině v případě výskytu silného a rozhodného protivníka, což lze v současné době a v nedaleké budoucnosti vyloučit. V rozhodovacím procesu budou i nadále dominovat USA. Jejich vedoucí úloha bude výrazná i v oblasti technologické úrovně zbraňových systémů. Aliance nebude od svých členů vyžadovat vyčleňování velkých kontingentů vojsk, ale zaměří se pravděpodobně především na další zdokonalování kompatibility ozbrojených sil, velitelských systémů, na jednotnou protivzdušnou obranu a použitelnou infrastrukturu území, s důrazem na dopravní a letištní síť, jakož i příslušnou logistiku. **Prvořadou důležitostí bude mít i zdokonalování spolupráce zpravodajských služeb.** *V oblasti zbrojního průmyslu* bude probíhat vývoj v souladu s běžnými ekonomickými pravidly volné soutěže. Finančně ekonomické požadavky na nové členské státy budou limitovány neohrožením transformačního procesu a celkové konsolidace příslušného státu.

Postavení nových členů NATO si uchová po určitou dobu některé zvláštnosti ve srovnání s těmi, které jsou do Aliance již delší dobu plně zapojeny. V dosavadní historii Aliance tomu tak bylo v případě Turecka, Řecka i Španělska. V případě současných nových členských států - Polska, České republiky a Maďarska - lze tuto dobu odhadnout na časový úsek do **dosažení plné kompatibility jejich ozbrojených sil**. První dostupný publikovaný údaj je zde k dispozici v případě Polska, které tuto dobu **odhaduje zhruba na patnáct let**. To by s určitou korekcí mohlo odpovídat i pro Českou republiku.

Uvedená rozdílnost do dosažení plné kompatibility předpokládá rovněž dvou- a třístrannou **součinnost mezi novými členskými státy**, podmíněnou podobností či přímo souběžností některých problémů výstavby ozbrojených sil. Neznamená to zeslabení součinnosti s Aliancí jako celku, a **přinese to spíše urychlení procesu přizpůsobování**. Součinnost Polska, Maďarska a České republiky probíhá již dnes, její intenzita se bude v nejbližších letech pravděpodobně stupňovat.

Z uvedeného lze vycházet i při perspektivním posuzování **místa a úlohy České republiky v Alianci**.

Česká republika přechází z individuálního na kolektivní systém obrany. Na tento přechod nebude její adaptace zvlášť nesnadná, protože Československo bylo prakticky po celou dobu své existence, s výjimkou totálního osamocení na podzim 1938, vždy určitým

způsobem zapojeno do aliančních obranných systémů. Psychologickou adaptaci bude v případě vstupu do NATO překonávat spíše Rakousko po padesáti letech fungující výhodné neutrality.

V případě České republiky bude vhodné tlumit existující mínění v tom, že se stane východní výspou Aliance, jako byla dříve západní výspou Varšavské smlouvy. Lze to považovat za důsledek starého myšlení v duchu teorie dvou silných, protistojících aliancí, s masovými armádami, připravujícími se na velkou válku od linie vzájemného dotyku. Taková situace dnes neexistuje a v dohledné budoucnosti není ani pravděpodobná. Kromě toho proces rozšiřování NATO není ukončen a lze předpokládat, že náš východní soused - Slovensko - se stane dříve či později jeho členem. I kdyby se tak nestalo, nepředstavuje žádné ohrožení. Z toho vyplývá, že Česká republika nebude nucena na rozhraní s ním udržovat zvláštní vojenská opatření, ani pěstovat mentalitu zajištění Aliance z východu. To bude spíše úloha orgánů ministerstva vnitra v zápase s jiným riziky, jako je nelegální imigrace, boj s drogovými kartely a mezinárodním terorismem, případně s nežádoucí činností cizích zpravodajských služeb.

Z hlediska Aliance se jako hlavní pro Českou republiku jeví požadavek kompatibility velitelských systémů, účast v jednotném systému protivzdušné a protiraketové obrany, vybudování infrastruktury, hlavně letištní a dopravní sítě a jejího logistického zabezpečení.

Pokud jde o vyčleňování vojsk do Aliance, bude to především brigáda rychlého zasazení s plnou kompatibilitou s vojsky spojenců, u níž bude nutno počítat s činností ve vzdálených prostorech, dále potřebné prvky protiletadlové obrany a zabezpečovací jednotky. S výraznými požadavky na vyčlenění větších pozemních jednotek není nutno počítat a tyto jednotky budou použity především na případnou obranu teritoria státu. Celkový stav ozbrojených sil v působnosti ministerstva obrany bude snižen vyčleněním civilní ochrany do kompetence ministerstva vnitra. Význam civilní ochrany předpokládáně poroste v souvislosti s narůstající intenzitou specifických rizik.

Stav armády nepřekročí limit 0,5 % počtu obyvatelstva, tj. maximálně 50 000 osob. Tím se dostane na standardní úroveň malých států NATO. Příkladem může být Belgie, která při zhruba stejném počtu obyvatel jako Česká republika, má stav armády 45 000 osob, a to včetně válečného loďstva, které pro Českou republiku jako vnitrozemský stát nepřichází v úvahu.

Rozpočet ministerstva obrany nepřesáhne 2 % hrubého národního produktu a jeho reálná výše bude záviset na vývoji národního bohatství a stupni inflace.

Sporná kapitola výstavby vojenského letectva bude limitována pravděpodobnými požadavky Aliance. Vzhledem k tomu, že stávající letectvo Aliance v Evropě je schopno svým dosahem i kapacitou pokrýt celé území členských států a bude mít rozsáhlejší možnost manévru, nebudou tyto požadavky příliš náročné. Vzhledem k tomu se jeví jako nejúčelnější zaměřit se na vybavení letectva letouny pro podporu boje pozemních sil a vrtulníky, jakož i nezbytně nutnou dopravní kapacitu s tím, že dopravu při případném použití sil rychlého zasazení zajistí svými prostředky Aliance tak, jak je to v podstatě praktikováno dosud. V případě dodávky nebo koupě pravděpodobně malého počtu vysoce výkonných letounů by jejich výcviková základna byla zřejmě zajišťována dodavatelským státem.

Ve zbrojním průmyslu lze počítat s vlastní výrobou podzvukových bojových letounů, pěchotních zbraní a částí dělostřeleckých systémů, jakož i s uplatněním muničních závodů,

včetně jejich chemicko-technologické a výzkumné složky. V ostatních oblastech, počítaje v to velké části elektroniky, zůstane zřejmě hlavním zdrojem dovoz, limitovaný rozpočtovými možnostmi.

V oblasti všestranné součinnosti bude kromě stálého zvyšování její intenzity s orgány Aliance probíhat i zvýšená součinnost s ostatními novými členskými státy NATO, tj. Polskem a Maďarskem, výhledově i se Slovenskem.

Jednou z oblastí, na kterou se v současnosti často zapomíná, je **posílení občanské odpovědnosti za obranu**, která je na velmi nízkém stupni, a **bez níž nelze spolehlivou obranu vybudovat, ani zvýšit prestiž státu v mezinárodním společenství.** Předpokladem je konsolidace armády, daná jasnou koncepcí obrany, následovanou zásadní, a pokud možno trvalou organizační strukturou, vymezením kompetence velitelských stupňů a správních orgánů, vypracováním a přijetím přehledného, závazného, a pokud možno dlouhodobě platného kariérního řádu pro vojáky z povolání. V poslední z uvedených oblastí nelze spoléhat na to, že stoupající nezaměstnanost sama o sobě zajistí dostatečný přísun zájemců o vojenské povolání.

Armáda byla vždy a i v budoucnu zůstane nákladným nástrojem zajištění bezpečnosti, hlavně v souvislosti s finanční náročností stále dokonalejších a složitějších zbrojních systémů. Přes určitou legitimní snahu o maximální soběstačnost ve zbrojní výrobě bude nutno určitou část výzbroje zajistit dovozem.

Žádný malý stát nemůže zabezpečit všestranné vyzbrojení svých ozbrojených sil z vlastních zdrojů, na druhé straně však je-li členem spojeneckého svazku, nemusí mít ve výzbroji své armády úplný sortiment nejvýkonnějších zbraní a bojové techniky. Lze očekávat, že nová strategická koncepce NATO vytvoří základní předpoklady pro vyjasnění uvedeného vztahu tím, že vymezí obecně platné limity a možnosti svých členských států.

V souvislosti s finančně ekonomickou náročností členství v Aliance je vhodné odpovědět na otázku, která přednostně zajímá veřejnost, a sice - co je dražší: zda neutralita, nebo členství v NATO? Často se uvádí příklad Rakouska, které vynakládá na obranu 1,1 % hrubého národního produktu, zatímco u členských států NATO, s výjimkou USA, tato hodnota kolísá mezi 2,0 - 3,8 %. Zde je nutno hodnotit situaci nikoli čistě matematicky, nýbrž vzít v úvahu zásadní kritérium, a to intenzitu a perspektivu možného ohrožení.

Krátce řečeno, není-li ohrožení aktuální ani v dané situaci, ani v blízké budoucnosti, je neutralita levnější. V případě ohrožení, ať již naléhavého nebo pravděpodobného, je neutralita, vyžadující mobilizaci všech obranných kapacit státu, nesporně dražší. V takovém případě se projeví výhoda členství v obranném společenství, která zabezpečí část obranné zátěže na společné základně.

Shrneme-li tedy perspektivu České republiky v členství v NATO v dohledné budoucnosti, docházíme k závěru, že aktuální ohrožení bezpečnosti státu není naléhavé, že Česká republika se nemusí připravovat na úlohu východní výspy Aliance, nemusí s velkými finančními náklady přezbrojit armádu v krátkém časovém intervalu, a může v její výstavbě postupovat uvážlivě a cílevědomě, za předpokladu, že proto bude mít optimální koncepční a legislativní základnu. Nemusí počítat s výraznými tlaky Aliance na urychlení tohoto procesu, ale spíše s takovým stupněm respektování možností státu, který by neohrozil transformační proces ekonomiky a sociální poměry.

To předpokládá, aby naši představitelé v Alianci nebyli jen příjemci pokynů, ale byli schopni reálně a otevřeně informovat příslušné orgány Aliance a zabezpečit rovnováhu mezi požadavky a možnostmi. **Dosavadní praxe Aliance ukazuje, že s každým účastnickým státem je jednáno jako s partnerem, a ne jako s podřízeným.** Zachování partnerského vztahu, který v naší minulosti nebyl obvyklý, je základem trvalého a efektivního spojení. To by také mělo být zdůrazňováno při práci s veřejností a na všech stupních mezinárodní spolupráce.

Domníváte se, že minulé vlády podcenily bezpečnostní otázky, a tedy i podporu zbrojovky?

Samozřejmě, a byla to opravdu zásadní chyba. Armádě ani obrannému průmyslu nepřidalo ani to, že průměrná životnost ministra obrany byla 18 měsíců a jeho náměstci z ostatních stran tehdejší vládní koalice se věnovali více politické práci než čemukoli jinému.

Přesto jediný, kdo se staral o bezpečnostní otázky, tedy v první řadě o vstup země do NATO, byl rezort obrany, následovaný ministerstvy zahraničí a financí. Chtěl bych zdůraznit, že v tomto směru odvedl obrovský kus práce první náměstek ministra obrany Jaromír Novotný.

*Z rozhovoru s náměstkem ministra obrany PhDr. Petrem Taxem,
Hospodářské noviny 4. 12. 1998.*